

มาตรการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย
ในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม : ศึกษาเฉพาะ
แรงงานสัญชาติเมียนมาร์ ลาวและกัมพูชา

พิเชษฐ์ สุพรรณเนียม*
ศาสตราจารย์ ดร. อีระ ศรีธรรมรักษ์**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาวและกัมพูชา เนื่องจากในปัจจุบันแรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเพื่อทดแทนอาชีพที่ขาดแคลนและจำเป็นหรือแรงงานไทยไม่ให้ความสนใจ คือ แรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา แรงงานกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศซึ่งประเทศไทยถือว่าแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มีสถานะเท่าเทียมกับแรงงานในระบบของประเทศไทย จึงได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และให้สิทธิแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาสามารถสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้ แต่ทว่าแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก็ไม่อาจเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มีขอบเขตการให้ความคุ้มครองซึ่งไม่ครอบคลุมถึงแรงงานถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา บางประเภทหรือบางอาชีพ เช่น แรงงานหลบหนีเข้าเมืองที่ได้รับการผ่อนผันที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติหรือแรงงานที่ประกอบอาชีพลูกจ้างในครัวเรือน อีกทั้งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ยังกำหนดเงื่อนไขหรือระยะเวลาในการเกิดสิทธิและการได้รับสิทธิที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะอาชีพของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ทำให้แรงงานกลุ่มดังกล่าวถูกจำกัดสิทธิหรือได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมไม่เท่าเทียมกับแรงงานกลุ่มอื่น และจากการที่แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาจะต้องเดินทางออกนอกประเทศไทยเมื่อทำงานครบกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงส่งผลให้ขาดจากการเป็นผู้ประกันตนและไม่อาจได้รับสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติประกันสังคมอีกด้วย และเนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ไม่มีมาตรการลงโทษทางอาญา ทำให้นายจ้างไม่เกรง

* นักศึกษาลัทธิสุตฺรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

กลัวและหลีกเลี่ยงไม่นำส่งเงินสมทบ นอกจากนั้นยังพบว่าแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ไม่ทราบหรือไม่เข้าใจถึงกฎระเบียบและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมประการหนึ่ง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสหพันธรัฐมาเลเซีย พบว่าไม่มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่จำกัดการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวตามกฎหมาย ในทางตรงกันข้าม กลับพบว่ามิมีทบัญญัติที่สอดคล้องและเป็นการสนับสนุนการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมอีกด้วย

ดังนั้น เพื่อให้แรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา สามารถเข้าถึงและได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม จึงขอเสนอแนะให้ปรับปรุงพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 โดยกำหนดคำนิยาม “ลูกจ้าง” กำหนดบทลงโทษทางอาญา และแก้ไขบทบัญญัติที่จำกัดการเข้าถึงและได้รับสิทธิประโยชน์ รวมทั้งแก้ไขหรือยกเลิกบทบัญญัติที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ เช่น บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างงาน (MOU) ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐบาลแห่งสหภาพพม่า ประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ ฉบับลงวันที่ 8 ตุลาคม 2553 และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

1. บทนำ

เนื่องจากในปัจจุบันแรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเพื่อทดแทนอาชีพที่ขาดแคลนและจำเป็นหรือแรงงานไทยไม่ให้ความสนใจ คือ แรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา แรงงานกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประเทศไทยถือว่าแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มีสถานะเท่าเทียมกับแรงงานในระบบของประเทศไทย จึงได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และให้สิทธิแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาสามารถสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้ แต่ทว่าแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ก็ไม่อาจเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ขอบเขตการให้ความคุ้มครอง เงื่อนไขหรือระยะเวลาในการเกิดสิทธิและการได้รับสิทธิการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 หรือจากลักษณะการทำงานซึ่งส่งผลต่อความไม่ต่อเนื่องของการเป็นผู้ประกันตน ตลอดจนกรณีนายจ้างหลีกเลี่ยงไม่นำเงินส่งสมทบประกันสังคม และกรณีแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ไม่ทราบหรือไม่เข้าใจถึงกฎระเบียบและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม เป็นต้น

2. วิเคราะห์การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

2.1 กรณีช่องว่างของกฎหมายในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย เนื่องจากประกาศสำนักงานประกันสังคม ฉบับลงวันที่ 8 ตุลาคม 2553 เรื่อง การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ กำหนดให้นายจ้างต้องแจ้งขึ้นทะเบียนลูกจ้างคนต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและมีเอกสาร คือ 1. ใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) และ 2. หนังสือเดินทาง (Passport) หรือเอกสารแสดงตัวตนหนังสือเดินทาง เป็นผู้ประกันตน จึงทำให้แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ซึ่งได้รับการผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรีให้รับจ้างทำงานเป็นการชั่วคราวระหว่างรอส่งกลับเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูตนเองที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ ไม่สามารถเข้าเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย อันจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและเป็นการแบ่งแยกให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งทำงานในลักษณะเช่นเดียวกัน

เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 5 กำหนดให้ลูกจ้างซึ่งทำงานเกี่ยวกับงานบ้านอันมิได้ประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย ไม่ถือเป็นลูกจ้าง จึงทำให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้สามารถทำงานรับใช้ในบ้านหรือลูกจ้างซึ่งทำงานเกี่ยวกับบ้านอันมิได้ประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย ไม่สามารถเป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคมเหมือนเช่นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งประกอบอาชีพอื่น ๆ

2.2 กรณีการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา

2.2.1 กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 62 ได้กำหนดให้ผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน จึงทำให้ในช่วงระยะเวลาก่อนครบ 3 เดือน ผู้ประกันตนต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาจะไม่ได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลใดๆซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการทำงานของแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ที่ออกตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 70/2557 ฉบับลงวันที่ 25 มิถุนายน 2557 กำหนดให้แรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่มาขึ้นทะเบียนจะต้องเสียค่าประกันสุขภาพเพื่อให้มีผลคุ้มครอง

ค่ารักษาพยาบาลแรงงานต่างด้าวในระยะเวลา 3 เดือนที่ประกันสังคมยังไม่มีคุ้มครองจำนวน 500 บาท จึงทำให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ นอกจากจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบจ่ายค่าเบี้ยประกันสุขภาพพร้อมกับต้องชำระเงินสมทบประกันสังคมด้วย อันทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและเป็นการเพิ่มภาระมากขึ้น

2.2.2 กรณีคลอดบุตร เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 65 กำหนดให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร และมาตรา 67 ให้สิทธิกรณีต้องหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อคลอดบุตรในอัตราร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ย เป็นระยะเวลา 90 วัน ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะคงอยู่ไม่เกิน 6 เดือนนับตั้งแต่สิ้นสุดสภาพการเป็นผู้ประกันตน ดังนั้น เมื่อนายจ้างเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งตั้งครรภ์และหากแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายคลอดบุตรเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือนแล้ว จะทำให้ไม่ได้รับสิทธิที่จะรับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อคลอดบุตรและสิทธิที่จะได้รับค่าคลอดบุตร

2.2.3 กรณีสงเคราะห์บุตร เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 74 กำหนดให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร ซึ่งบุตรจะได้รับประโยชน์ทดแทนตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปีบริบูรณ์ ในขณะที่กฎหมายที่ใช้ควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ต่างก็กำหนดให้วาระการจ้างงานไม่เกิน 4 ปี จึงทำให้สำหรับแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา สามารถรับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตรได้ไม่เกิน 4 ปีเท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันนอกจากนี้ สำนักงานประกันสังคมกำหนดให้ผู้ประกันตนจะต้องยื่นทะเบียนสมรสหรือทะเบียนรับรองบุตร ซึ่งเกิดจากคำสั่งศาลพิพากษาให้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประกอบการยื่นขอรับประโยชน์ทดแทน ซึ่งในความเป็นจริง แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือซึ่งเข้ามาทำงานในราชอาณาจักร มักจะไม่มีเอกสารดังกล่าว จึงทำให้แรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้ถูกจำกัดสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร

2.2.4 กรณีชราภาพ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 77 ทวิ กำหนดให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จหรือบำนาญชราภาพ เมื่อมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง (ในกรณีบำเหน็จชราภาพ ผู้ประกันตนจะได้รับก่อนอายุครบ 55 ปี หากทุพพลภาพหรือถึงแก่ความตาย) ในขณะที่กฎหมายที่ใช้ควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ต่างก็กำหนดให้วาระการจ้างงานไม่เกิน 4 ปี จึงเห็นได้ว่าแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาสามารถทำงานในราชอาณาจักรได้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น หากแรงงานกลุ่มนี้สิ้นสุดสภาพการเป็นลูกจ้างแล้ว และเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร จะยังไม่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชรา

ภาพ จนกว่าจะมีอายุครบห้าสิบห้าปีบริบูรณ์ ซึ่งทำให้แรงงานกลุ่มนี้ก็ไม่มีหลักประกันใด ๆ ว่าเมื่อครบกำหนดแล้วจะได้รับเงินดังกล่าวคืน

2.2.5 กรณีว่างงาน เนื่องจากสำนักงานประกันสังคมกำหนดให้ผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นผู้ว่างงานต่อสำนักงานจัดงานภายใน 30 วันนับแต่วันที่ลูกจ้างนั้นออกจากงานและพร้อมที่จะทำงานใหม่ ในขณะที่กฎหมายที่ใช้ควบคุมการทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ต่างก็กำหนดให้วาระการจ้างงานไม่เกิน 4 ปี ดังนั้น เมื่อการจ้างงานสิ้นสุดหรือถูกยกเลิกการจ้างงานก่อนกำหนดส่งผลให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายจะต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร จึงทำให้กลายเป็นผู้ซึ่งไม่พร้อมจะทำงานหรือจะเข้ารับการศึกษาฝึกอบรม และไม่อาจดำเนินการขึ้นทะเบียนหรือดำเนินการตามเงื่อนไขของสำนักงานประกันสังคมได้ นอกจากนี้ การที่สำนักงานประกันสังคมกำหนดให้แรงงานถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ต้องยื่นเอกสารหลายประการ เช่น หลักฐานการได้รับอนุญาตให้พำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทย (Visa) สำเนาใบแจ้งยกเลิกการอนุญาตทำงานที่เจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานรับรอง ซึ่งแรงงานต่างด้าวกลุ่มนี้มีความยากลำบากในการจัดเตรียมเอกสาร จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมประการหนึ่ง

2.3 ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการเป็นผู้ประกันตนแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย เนื่องจาก บันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน (MOU) มาตรา 9 วรรคสอง กำหนดว่า “แรงงานซึ่งสิ้นสุดวาระการจ้างแรงงานแล้ว จะสมัครเข้าทำงานได้ใหม่เมื่อครบระยะเวลา 3 ปี หลังจากสิ้นสุดวาระการจ้างงานในครั้งก่อน” ดังนั้น เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการทำงานในราชอาณาจักรแล้ว แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา จะต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักร จึงไม่สามารถคงสถานะความเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมได้ และหากแรงงานกลุ่มนี้จะกลับเข้ามาทำงานในราชอาณาจักร กฎหมายก็จะถือเสมือนว่าแรงงานคนดังกล่าวเป็นผู้ประกันตนรายใหม่ จะต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมเพื่อเริ่มต้นการได้รับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคมใหม่เสมือนกับผู้ประกันตนต่างด้าวถูกกฎหมายรายนี้เพิ่งทำงานในครั้งแรก (เว้นกรณีชราภาพ) ดังนั้น บรรดาเงินสมทบที่ผู้ประกันตนต่างด้าวถูกกฎหมายได้จ่ายไปหรือการได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมจากการเข้ามาทำงานคราวก่อนหน้าจะไม่ถูกนำมาคำนวณเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ต่อเนื่องกัน ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย เพราะการขาดจากการเป็นผู้ประกันตนมิได้เกิดจากความสมัครใจหากแต่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2.4 กรณีนายจ้างหลีกเลี่ยงไม่นำเงินส่งสมทบประกันสังคม เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดให้นายจ้างมีหน้าที่นำเงินสมทบประกันสังคมโดยกฎหมายกำหนดบทยกโทษในมาตรา 49 และ 50 กรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนไม่นำส่งเงินสมทบ

หรือส่งไม่ครบถ้วนให้ต้องรับผิดชอบเพิ่มในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบที่ นายจ้างยังมีได้นำส่งหรือส่วนที่ยังขาดอยู่นับจากวันที่ต้องนำส่งเงินสมทบ หรือให้อำนาจเลขาธิการ สำนักงานประกันสังคมมีอำนาจสั่งยึด आयัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของนายจ้าง ซึ่งเป็นเพียง มาตรการทางแพ่งเท่านั้น แต่กรณีดังกล่าวปราศจากมาตรการทางอาญาที่จะใช้บังคับแก่นายจ้าง ทำให้นายจ้างไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษที่กฎหมายกำหนด และมีการฝ่าฝืนไม่นำส่งเงินสมทบอยู่ เสมอ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อกองทุนประกันสังคม

2.5 กรณีแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาไม่ทราบ ถึงกฎระเบียบและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม เนื่องจากแรงงานต่างด้าวถูก กฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือซึ่งไม่สามารถสื่อสารหรือ เข้าใจภาษาไทยได้ ทำให้ไม่ทราบถึงกฎ ระเบียบ ตลอดจนสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ หรือกรณีรู้ถึงกฎ ระเบียบต่าง ๆ แต่ก็ไม่เข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จึงทำให้แรงงานกลุ่มนี้ไม่เข้าใจ ถึงรายละเอียดและขั้นตอนของการเข้าถึงระบบประกันสังคม ตลอดจนไม่สามารถปฏิบัติตาม เงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ของกฎหมายได้

3. แนวทางการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่าง ด้าวถูกกฎหมาย

3.1 แนวทางการแก้ไขช่องว่างของกฎหมายในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย โดยที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐประชาชนจีน หรือสาธารณรัฐเกาหลีต่างก็กำหนดให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย สามารถได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ได้มีการแบ่งแยกประเภทของแรงงานต่าง ด้าวถูกกฎหมายให้ได้รับสิทธิประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาองค์การแรงงาน ระหว่างประเทศฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ ค.ศ. 1958 และ อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ฉบับที่ 189 ว่าด้วยแรงงานทำงานบ้านและ ข้อเสนอแนะฉบับที่ 201

3.2 แนวทางการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่าง ด้าวถูกกฎหมาย

3.2.1 กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน กฎหมาย ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐเกาหลีมิได้กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ ในการรักษาพยาบาลของแรงงานต่างด้าวเหมือนเช่นที่พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดแต่อย่างใด ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้ผู้ซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างและมีรายได้ เกิน 450 ยูโร ต่อเดือน มีหน้าที่ต้องเสียภาษีและจะเข้าสู่ระบบประกันสังคมโดยอัตโนมัติ

ส่วนสาธารณรัฐเกาหลีกำหนดเกี่ยวกับการประกันสุขภาพของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสาธารณรัฐเกาหลี โดยนายจ้างจะต้องสมัครประกันสุขภาพให้แรงงานต่างชาติภายใน 14 วันนับจากวันที่ทำสัญญาจ้าง ทำให้ลูกจ้างซึ่งเป็นแรงงานต่างชาติในฐานะผู้อุปการะกันได้รับบัตรประกันสุขภาพใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันสุขภาพ

3.2.2 กรณีชราภาพ โดยที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐเกาหลีต่างยินยอมให้แรงงานต่างด้าวได้รับสิทธิบำเหน็จชราภาพและมีสิทธิขอรับเงินคืนเมื่อเดินทางออกนอกประเทศอย่างถาวร ซึ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะคืนเงินเบี้ยประกันเฉพาะส่วนที่ลูกจ้างสะสม โดยจะคืนภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ลูกจ้างเดินทางกลับประเทศ ส่วนสาธารณรัฐเกาหลีจะคืนบำเหน็จทั้งส่วนของลูกจ้างและนายจ้างพร้อมดอกเบี้ยภายใน 5 ปี นับจากวันที่เดินทางออกนอกประเทศ สำหรับสหพันธ์รัฐมาเลเซียมีการจ่ายเงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพคืนให้แรงงานต่างด้าวเมื่อจะเดินทางออกจากสหพันธ์รัฐมาเลเซียด้วย

3.2.3 กรณีว่างงาน โดยอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานอพยพทั้งปวงและสมาชิกครอบครัว ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องยอมรับสิทธิของแรงงานอพยพเฉกเช่นเดียวกับคนในชาติ แต่หากมีกรณีที่กฎหมายไม่อาจให้สิทธิประโยชน์แก่คนงานอพยพ รัฐจำเป็นต้องพิจารณาถึงการชดเชยคืนตามส่วนที่เขาย้ายสมทบ โดยคำนึงถึงสิทธิประโยชน์บนพื้นฐานการปฏิบัติเช่นคนชาติ

3.3 แนวทางการแก้ไขความไม่ต่อเนื่องของการเป็นผู้ประกันตนแรงงานต่างด้าว ถูกกฎหมาย ซึ่งต้องให้เป็นไปตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 97 ว่าด้วยการอพยพเพื่อการหางานทำ

3.4 แนวทางการแก้ไขกรณีนายจ้างหลีกเลี่ยงไม่นำเงินส่งสมทบ โดยที่พระราชบัญญัติประกันสังคม ค.ศ. 2010 ของสาธารณรัฐประชาชนจีน กำหนดให้กรณีนายจ้างฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายประกันสังคม ถือเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย

3.5 แนวทางการแก้ไขให้แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายทราบถึงกฎระเบียบและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม โดยที่สาธารณรัฐเกาหลีจะให้หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนจัดให้มีการบริการเพื่อช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของแรงงานต่างด้าว เช่น การสอนภาษาเกาหลีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ให้คำปรึกษาชาวต่างชาติที่ประสบปัญหาในสาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคมของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมาย ดังต่อไปนี้

4.1 ควรยกเลิกประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติ ฉบับลงวันที่ 8 ตุลาคม 2553 และออกประกาศ เรื่องการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ฉบับใหม่ โดยกำหนดให้ลูกจ้างเป็นแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ซึ่งได้รับใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้

4.2 ควรแก้ไขคำนิยามของคำว่า “ลูกจ้าง” ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 5 ว่า “ลูกจ้าง หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร” และควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ในส่วนคำนิยามของคำว่า “ลูกจ้างต่างด้าว” ให้หมายถึง ลูกจ้างซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย แต่ได้รับอนุญาตให้ทำงานตามกฎหมาย”

4.3 ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 62/1 ว่า “ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างต่างด้าว มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ตามหลักเกณฑ์ อัตราและเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” และตรากฎกระทรวง โดยกำหนดให้ลูกจ้างต่างด้าวสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงานได้ทันทีเมื่อได้นำส่งเงินสมทบประกันสังคม เสมือนกับการจ่ายค่าเบี้ยประกันสุขภาพ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นธรรมต่อแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งต้องทำงานในลักษณะที่มีความเสี่ยงสูง และยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว และเพิ่มเติมกรณีการได้รับใบอนุญาตอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ฉบับลงวันที่ 27 มิถุนายน 2557 ที่เก็บเงินค่าประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา คนละ 500 บาท ซึ่งให้มีผลคุ้มครองในระยะเวลา 3 เดือนขณะที่ประกันสังคมยังไม่คุ้มครอง

4.4 ควรกำหนดให้มีการเพิ่มโทษทางอาญาแก่นายจ้างซึ่งทำการเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เพราะเหตุตั้งครุภักดิ์ และกำหนดให้สิทธิลูกจ้างต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งเป็นหญิงมีครรภ์และมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรอยู่แล้วในขณะที่ถูกเลิกจ้าง สามารถใช้สิทธิประกันสังคมกรณีคลอดบุตรได้จนกว่าจะคลอดบุตรแล้วเสร็จ รวมทั้งกำหนดให้สิทธิลูกจ้างต่างด้าวถูกกฎหมายซึ่งเป็นหญิงมีครรภ์ หากครบกำหนดระยะเวลาการทำงานหรือครบกำหนดต้องออกนอกราชอาณาจักร ให้สามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ชั่วคราวเพื่อคลอดบุตร

4.5 ควรอาศัยอำนาจตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ตรากฎกระทรวง โดยกำหนดหลักเกณฑ์และอัตราค่าจ้างที่ได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตรสำหรับแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาใหม่ เพื่อให้

สอดคล้องกับระยะเวลาการทำงานเพียง 4 ปี และควรให้สำนักงานประกันสังคมยกเลิกข้อจำกัดหรือเงื่อนไขเกี่ยวกับเอกสารที่สร้างภาระเกินความจำเป็น

4.6 ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 77 วรรคสาม ว่า “ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างต่างด้าว เมื่อความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงและมีความประสงค์จะเดินทางกลับประเทศของตนอย่างถาวร ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับบำเหน็จชราภาพตามหลักเกณฑ์ อัตราและเงื่อนไขตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” และตรากฎกระทรวง โดยกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ ให้ลูกจ้างต่างด้าวจะต้องกลับประเทศไม่น้อยกว่า 2 ปีจึงจะมีสิทธิยื่นขอรับเงินบำเหน็จชราภาพ โดยไม่จำเป็นต้องรอจนถึงอายุ 55 ปี เช่นเดียวกับกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

4.7 ควรยกเลิกเงื่อนไขหรือกฎระเบียบของสำนักงานประกันสังคม ที่เป็นอุปสรรคต่อการได้รับสิทธิประกันสังคมกรณีว่างงาน ของแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา และควรให้สิทธิแรงงานต่างด้าวซึ่งถูกเลิกจ้างก่อนครบกำหนดสามารถได้รับเงินชดเชยการถูกเลิกจ้างได้ ส่วนแรงงานต่างด้าวซึ่งครบสัญญาจ้างและต้องเดินทางกลับก็ควรมีสิทธิได้รับเงินสมทบในส่วนที่ตนไม่ได้ใช้ประโยชน์คืนได้

4.8 ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 38/1 วรรคแรก ว่า “ในกรณีที่เป็นลูกจ้างต่างด้าวจำเป็นต้องเดินทางออกนอกราชอาณาจักรเพราะเหตุครบระยะเวลาการทำงาน และมีความประสงค์จะเดินทางกลับเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรอีก ให้ถือว่าความเป็นผู้ประกันตนสะดุดลงจนกว่าลูกจ้างต่างด้าวจะเข้ามาทำงานและจ่ายสมทบอีกครั้ง แต่ทั้งนี้ไม่เกินระยะเวลา 1 ปี นับแต่ลูกจ้างต่างด้าวจ่ายเงินสมทบครั้งสุดท้าย” และเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 38/1 วรรคสอง ว่า “ในกรณีที่ลูกจ้างต่างด้าวตามวรรคแรก ได้กลับเข้ามาทำงานในราชอาณาจักรและจ่ายเงินสมทบภายในระยะเวลาตามที่กำหนดแล้ว ให้ลูกจ้างต่างด้าวได้รับสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้อย่างต่อเนื่อง เสมือนกับผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบโดยไม่ขาดช่วง” รวมทั้งแก้ไขมาตรา 9 วรรคสอง ของบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน (MOU) ว่า “แรงงานซึ่งสิ้นสุดวาระการจ้างแรงงานแล้ว จะสมัครเข้าทำงานได้ใหม่เมื่อครบระยะเวลา 30 วันหลังสิ้นสุดวาระการจ้างงานครั้งก่อน” เพื่อมิให้ระยะเวลาการเว้นช่วงนานจนเกินไปและเป็นการส่งเสริมความต่อเนื่องในทางเศรษฐกิจ

4.9 ควรกำหนดโทษในกรณีนายจ้างหลีกเลี่ยงไม่นำส่งเงินสมทบประกันสังคม โดยการเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 96 ทีวี ว่า “นายจ้างคนใดที่ไม่นำส่งเงินสมทบผู้ประกันตนตามมาตรา 47 หรือมาตรา 47 ทีวี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เพื่อให้นายจ้างเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย และขยายให้สิทธิลูกจ้างในการแจ้งขึ้นทะเบียนต่อสำนักงานประกันสังคมได้เอง โดยไม่ต้องพึ่งนายจ้างเพียงอย่างเดียว หรือให้เจ้าหน้าที่ประกันสังคมมารับขึ้นทะเบียนลูกจ้าง

ผู้ประกันตนและรับชำระเงินสมทบประกันสังคมที่สถานประกอบการของนายจ้างทุกเดือน รวมทั้งควรออกประกาศสำนักงานประกันสังคมให้หน่วยงานของรัฐ อาทิ หน่วยงานในการออกใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ให้กับแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา สามารถดำเนินการแทนสำนักงานประกันสังคมในการขึ้นทะเบียนลูกจ้างและเก็บเงินสมทบประกันสังคมได้

4.10 ควรเพิ่มการอบรมกฎหมายเบื้องต้นและสิทธิประโยชน์อันพึงได้รับของแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา ในขั้นตอนการออกใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ตลอดจนส่งเสริมให้มีโทรศัพท์สายด่วนและจัดตั้งศูนย์สำหรับแรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เพื่อเป็นช่องทางในการร้องเรียนและสอบถามข้อมูล โดยใช้ภาษาของแรงงานต่างด้าว นอกจากนี้ ควรจัดให้มีอาสาสมัครซึ่งสามารถสื่อสารภาษาเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการสื่อสารกับแรงงานต่างด้าว เช่น อาสาสมัครประจำสถานีตำรวจหรือโรงพยาบาลในพื้นที่ เป็นต้น และจัดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่กรมการจัดหางานหรือเจ้าหน้าที่ประกันสังคมหรือหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ลงพื้นที่บริเวณที่แรงงานต่างด้าวถูกกฎหมายสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชาพักอาศัย เพื่อตรวจเยี่ยมและเป็นการปราชญ์ให้นายจ้างกระทำผิดต่อกฎหมาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ดิเรก กวินสุนทรกุล. (ม.ป.ป.). *การประกันสังคมในประเทศอาเซียน*. กลุ่มงานภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. สืบค้น 12 มกราคม 2558, จาก

http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/content/file_1414123379.pdf

ธีระ ศรีธรรมรักษ์. (2546). “ปัญหาแรงงานต่างด้าวและผลกระทบต่อประเทศไทย,”

วารสารสิทธิปริทัศน์, 1.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. (ม.ป.ป.). *บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน*. สืบค้น 26 มกราคม 2557, จาก

http://wp.doe.go.th/wp/images/m_lift/MOU_pamar.pdf

_____. (ม.ป.ป.). *บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งสหภาพพม่า ว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน*. สืบค้น 26 มกราคม 2557,

http://wp.doe.go.th/wp/images/m_lift/MOU_kam.pdf

- _____. (ม.ป.ป.). *บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่าด้วยความร่วมมือในการจ้างแรงงาน*. สืบค้น 26 มกราคม 2557, http://wp.doe.go.th/wp/images/m_lift/MOU_lao.pdf
- วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม. (2557). *คำอธิบายกฎหมายประกันสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูตกรุงเบอร์ลิน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. (2558). *อัตราเงินสมทบประกันสังคมของนายจ้างและลูกจ้างในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปี 2558*. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://germany.mol.go.th/node/580>
- ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต กรุงโซล ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี กระทรวงแรงงาน. (ม.ป.ป.). *การประกันสำหรับแรงงานในสาธารณรัฐเกาหลี*. สืบค้น 13 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://korea.mol.go.th/node/481>
- ฝ่ายแรงงานประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน. (2556, มีนาคม). *คู่มือการปฏิบัติงานขั้นตอนการย้ายสัญญาจ้างในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*.
- _____. (2555, กันยายน). *คู่มือแรงงานไทยในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*.
- _____. (2557, กรกฎาคม-กันยายน), *วารสารเพื่อคนทำงาน*, 2, 14 – 15.
- สำนักงานประกันสังคม. (ม.ป.ป.). *ข้อควรรู้เกี่ยวกับกองทุนประกันสังคม*. สืบค้น 26 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.sso.go.th/wpr/content.jsp?lang=th&cat=930&id=3898>
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน. (ม.ป.ป.). *ข้อควรรู้สำหรับนายจ้างและแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ทำงานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานแรงงานในประเทศมาเลเซีย. (2556, มิถุนายน). *สถานการณ์แรงงานในประเทศมาเลเซีย*. กรุงเทพฯ.

ภาษาต่างประเทศ

- C.W. Stahl. (1991). "South-North Migration in the Asia-Pacific Region," *International Migration*, 29, 163 – 193.
- Employees Provident Fund*. Retrieved February 10, 2015, from <http://www.kwsp.gov.my/portal/en/about-epf/overview-of-the-epf>
- Grolier Incorporated. (1968). *Encyclopedia Americana Book 1. International Edition*. New York, Americana Corp
- Walter-Editor Yust. (1950). *Encyclopedia Britannica Book 1. Encyclopaedia Britannica*